

F. Xavier Gual

El món (no) és un lloc perillós

*Quan ets lluny,
la llunyania és casa teva*

Cossetània Edicions

• Col·lecció Viatgers – 5 •

El món (no) és un lloc perillós

Quan ets lluny, la llunyania és casa teva

F. Xavier Gual

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: maig del 2014

© F. Xavier Gual

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL
Correcció: Eloi Bellés

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-236-7

DL T 399-2014

Me'n vaig

Ser abans d'hora —o en el moment precís— en llocs on passaran fets transcendents és un dels factors que em van portar a plantejar aquest llibre. La casualitat m'ha permès veure —a vegades sense saber-ho percebre— les causes per les quals passen fets rellevants, excepcionals, durs o dramàtics abans que succeeixin. En molts casos tan sols un instant abans permeten ser-ne testimoni des d'una perspectiva diferent de les anàlisis més ortodoxes o periodístiques. Ser a Líbia o a Tunísia abans de les seves revolucions va ser el detonant que em va fer ser conscient d'aquest fet peculiar, producte de les més grans de les casualitats (o eren causalitats?). A Egipte ja no hi vaig ser a temps. La revolta va esclatar davant de les pantalles de televisió i ja no hi vaig poder arribar, malgrat tenir vols i programa. Va ser el punt i seguit. Aquí comencen aquests relats: històries verídiques en les quals també procuro explicar com veig el món. Millor dit, com crec que l'he vist o com em sembla que és als meus ulls emocionats.

Començo al Magreb, passo per Àsia, per Amèrica i per Europa. I quasi acabo a l'Índia. El lloc més màgic i potent que he trobat mai. El principi i el final. Com més cops hi vaig, com més en parlo, més coses en descobreixo. Tot i que en aquesta ocasió vull posar més llum als camins que he fet que al destí final. Crec que la destinació final necessita més pàgines que les que un editor responsable pugui acceptar. I les experiències vitals són més grans en els trajectes que en l'arribada. I aquesta és la meva realitat: marxar. Marxar i tornar. Fins un dia que marxaré sense retorn.

El món és un lloc increïble que cal conèixer en la màxima amplitud. I el més interessant que hi trobes són les persones. Vull començar amb dues obvietats gegants com aquestes. Però la por i la mandra a vegades obstaculitzen la ment i les cames. Si se supera aquest estadi,

F. Xavier Gual

després ve el límit del temps disponible i dels mitjans (eufemisme per referir-se als diners). Tot i superar aquestes etapes com es pugui, mai no s'aconsegueix saber més enllà d'allò més superficial. Crec que he vist una minúscula part del que crec que voldria haver vist. I és tant!

Som la primera generació que té a l'abast el poder de donar voltes al món de manera fàcil, còmoda i relativament barata. Abans, viatjar era difícil, incòmode, arriscat i ple d'incògnites. L'obstacle actual és aquesta accessibilitat. Correm el risc de viatjar a l'altre cantó del globus sense veure res més que la recepció d'un hotel i una zona acotada del món real. Virtualitat realista. I sens dubte viatjar ara és una delícia —malgrat els vols de baix cost, els espais reduïts als avions i la massificació— en comparació amb tan sols unes desenes d'anys enrere, quan les tartanes i els cavalls eren el mitjà. I parlo de menys de cent anys o d'un parell de generacions. Sembla irreal, però és així com es movien els avis i les àvies. Amb mules i cavalls. A molts llocs on he estat encara són en aquest estadi.

Qui és l'estrany?

El món és ple de forasters als nostres ulls. Veuen en nosaltres coses que els importunen. I al revés. És com mirar-se en un mirall sense saber qui és en un cantó o a l'altre. Sense ser conscients si som a dins o a fora. I, a fora, els estranys som sempre nosaltres. Aquesta percepció val del dret i del revés. És vàlida en tots els casos. Nosaltres podem ser ells, i al contrari. Més endavant m'aniré explicant més clar i millor.

Quan observes el món des de qualsevol perspectiva que permeti aprofundir més enllà de tot allò que és evident respecte a llocs i, sobretot, persones, de forma inevitable sempre es troben fets i normes bàsiques que regeixen llurs actes. Són poques i simples. Es repeteixen. Són un mínim comú denominador sobre el qual es poden construir afinitats, complicitats i amistats. Per remot que sigui l'indret i per estranyes que ens puguin semblar les persones amb què ens trobarem. Ningú no té la raó ni la veritat absolutes. Cadascú té la seva. Acceptar i mirar de comprendre les més allunyades de les pròpies potencia la visió profunda del món, ara sí, en la seva diversitat, complexitat i dificultat. Si s'aconsegueix superar el temor atàvic als desconeguts d'aparença amenaçadora s'obté el resultat més gran i enriquidor possible. Perquè l'amenaça només es deu al desconeixement i al conservadorisme, a la refracció al canvi, a la varietat o al desconegut. Passat aquest obstacle, quasi tothom és bo. Gaudir de la diferència, compartir els pensaments dels altres, integrar-se en qualsevol societat allunyada i remota. Com sigui. Fins i tot assumint algun perill personal, si cal. És el preu a pagar per aquesta experiència vital que és voltar per tot el món. Potser la més potent i profunda de les que avui es poden fer.

No trobareu una guia de viatge en les pàgines que vénen a continuació, ni llocs on anar, ni coses a fer, ni referències. No va d'això.

F. Xavier Gual

Hauria de quedar a l'albir de cadascú trobar i descobrir un lloc nou. És la millor de les experiències quan es viatja. I jo no us ho espatllaré.

Cal descobrir, esforçar-se a trobar els llocs i les gentes que hi habiten. Equivocar-se. Rectificar. Trobar i gaudir. Patir. Perdre's. Demanar ajuda i orientació. Trobar-ne. Sempre hi ha algú que ajuda. Buscar. Descobrir. Córrer algun risc. Amb aquest plantejament bàsic i indiscutible he pogut veure i entendre (molt superficialment) la manera de ser i de pensar de les persones d'allà on he anat. I comparar-la amb les meves idees, les quals no són de cap manera fixes i inamovibles. Les meves. Tot al contrari.

Els que no canvien mai d'opinió em fan por i pena. Jo evoluciono i modelo la meva manera de pensar i els meus criteris segons el reguitzell d'experiències que vaig recollint per la petita porció del món a què tinc accés i els qui m'expliquen idees i experiències que no podia ni haver imaginat.

Viatjar amb els cànons del turista carregats a la motxilla o la bossa de marca és un acte similar a acudir a un parc temàtic. Divertit i distret. Res més. També costós econòmicament. Respecto qui volta pel món amb qualsevol de les versions disponibles: tot pagat, programa tancat, no sortir dels hotels i les seves piscines, finques privades i similars. Aquest és un món diferent del que vull parlar, dels llocs reals on he estat i que estimo. Ser a una ciutat i conèixer-la és estimar-la. És com deixar un fill a cada lloc. Sempre queda alguna cosa que et fa sentir-te d'allà. Aquest és el meu sentiment.

Viatjar implica haver de penjar-se una etiqueta. És necessari identificar-se, ubicar-se en una terra, dir la nació de la qual es prové. Des del passaport que cal mostrar a totes les fronteres fins a la resposta a la pregunta que apareix en el primer instant i de forma reiterada:

—I tu d'on ets? / *Where are you from?* / *Vous êtes de quel part?* / *E tu de dove sei?* / *¿De dónde vienes?* / *De onde é você?*

La resposta a aquesta pregunta t'enquadra dins un cliqué que condiciona.

—Sóc de prop de Barcelona.

—Ahhhhh!!

Mencionar la meua ciutat davant d'una persona o un grup vol dir ser d'Europa, d'Espanya, català, cristià o catòlic, burgès, de dretes o d'esquerrres segons qui mani al país en aquell moment, darrerament d'un club de futbol, d'una categoria, d'una classificació. I, per tant, trobar-te que has de parlar de coses que el "teu" govern ha fet a favor o contra la terra que t'acull temporalment. En segons quins moments, pots ser acusat d'estar en contra dels pobres emigrants del país on ets, dels maltractaments que se'ls dispensa o de qualsevol altra acció real o inventada per alguns mitjans que et posaran a favor o en contra dels teus interlocutors.

Aquest fet es pot amplificar amb un factor que podríem denominar com *la proximitat tensa*. El veïnatge crea tensions. Per exemple, alguns turcs creuen que a Grècia hi ha camps d'entrenament de terroristes que volen atacar Istanbul. Gent culta i formada que n'està totalment convençuda. El cert és que m'apassionen especialment les terres de frontera, tot i estar farcides de tòpics, llegendes inventades i malentesos intencionats per a qui vol treure'n profit.

I l'emigració/immigració econòmica, amb les tensions que genera, és normalment un altre punt de fricció intensa.

—Per què discrimineu els immigrants?

—Jo?

—Bé, potser tu no, però tots els del teu país els exploteu i els feu anar com mercaderia barata.

Com sempre, les percepcions i les generalitzacions enverinen les relacions entre les persones. I moltes vegades no sé com combatre-ho. Ser a Amèrica i rebre crítiques per ser europeu. Ser a Àfrica i ser acusat d'intolerància amb l'Islam per ser cristià.

—Sóc cristià?

Passes per això i per ser un brut capitalista que s'ha aprofitat dels recursos d'un país o un altre des de fa més de cent anys.

—Ho sóc?

Sentir-te part de la croada a Jerusalem. La primera o la segona, és igual. Em sembla que n'hi va haver vuit. I si els dic que sóc ateu, a vegades encara ho empitjora.

F. Xavier Gual

La religió primer, i la política demagògica amb els seus actors perversos en segon lloc, són els dos grans condicionants de les persones. Hi ha gent que ha trobat la mort tan sols pel color del seu passaport, de la seva pell, o pel seu cognom d'inspiració àrab, o jueva, o la que sigui.

A l'Islam, terra d'acollida per mi durant molts anys, saber i conèixer els passatges principals de la història comuna entre les dues riberes de la Mediterrània m'ha ajudat molt a crear complicitats.

Algunes de les meves cròniques són àcides i descarnades. Sense manies i sense autocensures. No vull molestar ningú, però tampoc no vull quedar bé amb ningú. Només vull explicar el que sento quan viatjo sense limitacions, o sense pensar en què pensaran els qui em coneixen i els qui no saben res de mi.

Solament explico el que veig o el que crec que veig. Solament relato fets reals i viscuts. No hi ha ficció. No hi ha inventiva en aquest volum. Només lluita per descriure impressions, sensacions, experiències. Angoixa per parlar de les realitats. Les meves, per descomptat. Hi ha la meva veritat. No tota, però.

Tampoc no tinc cap rancúnia interior envers ningú ni cap a gaires actes de persones que he patit en estadis de la meua vida. Els anys posen distància cap als qui han estat oponents, rivals o potser enemics. Des d'un moment de plenitud em ve de gust recordar i revisar el meu passat. Ràbies antigues, odis macerats i antagonismes perennes són dolents per a un mateix. Però, per algun registre mental desconegut, em vénen a la memòria alguns patètics o malvats que he trobat pels camins de la vida, a més de les bones persones que he conegut fins ara. Sembla com si els penosos contrastessin molt més i fossin part dels meus records. És així. Potser els bons deixen una empremta més profunda però, a la vegada, més estereotipada.

—Què dimonis! Els bons som majoria però els altres destaquen molt més!

Els viatges els he fet sol i sobretot m'he volgut fixar en la gent dels llocs que m'acompanya en alguna ocasió. Usaré noms de llocs i de persones només quan sigui del tot necessari. A més, vull explicar situacions, impressions i percepcions. Només noms i ubicacions que calen

per edificar la base de la història o el concepte per explicar. De fet, cal fixar una història en un lloc perquè es pugui entendre millor.

Vull explicar la realitat de viatjar pel món i per feina. Totes les històries estan emmarcades en viatges de treball. Viatjar com a turista és una altra manera de voltar. Els viatges de feina són diferents. Es disposa de menys temps lliure, però és més factible entrar en contacte amb molta gent que mostrarà les claus de la seva forma de pensar. Es tindran experiències i connexions que per a un turista són molt difícils d'obtenir. Tot i que en totes les opcions l'actitud del viatger és determinant. Un turista que sap què vol obtindrà molt més del seu viatge que un professional que només busca el contracte i la comanda ràpida per anar cap a l'hotel a banyar-se a la piscina o a la sauna.

Les experiències que es poden obtenir viatjant pel món per feina són experiències vitals que es poden aplicar a qualsevol altra disciplina de la vida. No hi ha diferència entre una cosa o una altra. Tot ajuda a entendre i a veure el món i la vida on s'inclou tot. La diferència cabdal és viatjar per feina o per gaudi. Hi ha, certament, punts intermedis, els viatgers professionals tipus periodistes o cronistes, que es dediquen a entrar pertot arreu i, sobretot, tenen temps i mitjans per veure el món. Però en la dicotomia viatjar per feina o per turisme, en què en tots dos casos el temps és l'enemic o el rival a batre, el viatger de feina, si té curiositat i la possibilitat de conèixer gent interessant, veurà el món des d'una perspectiva molt més profunda, real i autèntica. Els turistes (jo també en sóc, a vegades) passen o passem pels llocs de forma molt, molt superficial: tenir un viatge organitzat i que et portin on vulguin, tenir por o temença d'un lloc nou, la manca endèmica de coneixements d'idiomes o altres variables com el plaer de no fer res deriven en el fet que la diferència entre la Riviera Maia i la Costa del Sol sigui el color de la sorra i l'hora de tancament dels bars i les discoteques.

En canvi, pots anar a Mèxic per feina i amb ganes de conèixer món i la sort pot fer que siguis al DF el dia que el *subcomandante* Marcos, amb passamuntanyes i pipa, arriba a la plaça del Zócalo després d'un periple des de Chiapas. Revolucions en directe o violència als carrers.

No m'agrada el desordre, però és la realitat d'alguns llocs que les classes acomodades (en el sentit literal i no econòmic) d'Europa i

F. Xavier Gual

l'Amèrica del Nord no volem assumir que existeixen i que dominen la majoria del món en extensió. Veure revolucions i desordres permet sentir la història canviant davant dels ulls. I, entre moltes altres coses, et permet sentir-te proper amb els qui la pateixen sense possibilitat d'escapar-ne, com és el meu cas. He tingut la sort d'experimentar-ho en multitud d'indrets i de formats. És com participar d'una gènesi. Al final dels setanta, a casa nostra, ens vam trobar una cosa similar. Per tant, és com fer dos viatges: a un lloc llunyà i també en el temps. És bo anar cap a canvis, fins i tot si impliquen alteracions i riscos. Amb por del desconegut. Els punts bàsics en comú de què parlava al principi.

Sembla que la democràcia s'escampa imparablement per tot el món, però la violència dels suburbis europeus és només una anècdota al costat del que passa a les grans ciutats llatinoamericanes i a les revolucions de l'Àfrica del Nord i del Pròxim Orient. Podrien ser més rotundes i alteradores del sistema, però la força policial i repressiva dels governs de les nacions s'ocupa de reprimir la delinqüència que sorgeix juntament amb la voluntat de protestar, de dissentir, de transformar una societat. En canvi, als països més brutals políticament, amb dictadures, amb una majoria de ciutadans remenant en la misèria i l'abandonament, el descontentament i la desesperació poden ser la llavor de les flors del canvi. Entre morir-se de gana trepitjats per una bota o morir-se de gana lliures, segur que tothom preferirà la segona opció. Sense oblidar que el primer dret d'un humà és sobreviure. A molts llocs, no és tan fàcil com al teu barri, a la teva ciutat o al teu poble.

Parlant amb coetanis, sembla que el seu fet vital estigui dividit en compartiments. Feina, família, temps lliure i aficions, vacances i viatges. Jo crec que tot és un sol contenidor on es concentra tot. No considerar-ho així em sembla forçat, artificial o condicionat per imitació d'altres o projecció dels mitjans. Per exemple, cal fer vacances perquè tothom en fa.

—On has anat de vacances?

—A casa meva.

—Què et passa? Tens problemes? Esteu malalts? Teniu problemes econòmics?

—M'he quedat a casa un mes. El paradís a la terra en aquest moment. La meva opció.

Penseu-hi per un moment. Quantes vegades heu anat de vacances sense ganes, amb recança o amb persones amb qui no teniu res en comú?

Hauria estat més fàcil renunciar. Dir-ho. Parlar clar. La duresa que suposa per a la ment dir què es pensa i els convencionalismes socials han condicionat la vostra decisió. Cal reivindicar el dret a fer el que un realment desitja. Sense condicionants i servituds cap a l'entorn o la societat. Però aquest volum és sobre viatjar pel món i és una elegia a la solitud temporal i desitjada. L'altra, és a dir, la permanent i forçada, deu ser terrible.

Qui es pot permetre viatjar de forma constant i intensiva? Calen temps i diners. Dos elements escassos. Viatjar per feina és com tenir un patrocinador. Algú inverteix en tu perquè li donis un rendiment. I, com a extra, disposes d'un cert temps lliure per poder furgar fins als fonaments de les cultures i dels països. Aquesta és la meua clau vital. El pitjor mes per viatjar? Sense discussió possible: l'agost!

El viatge a llocs on han passat (o on passaran) coses pot ser l'excusa ideal per parlar de fets històrics o contemporanis que han passat a prop meu. Els he vist a la televisió, com tothom. Però també he de dir que he vist, abans o després, molts dels llocs on han passat fets transcendents. Bons i dolents. Normalment els dramàtics són els que tenen més projecció mediàtica. Però també he estat a llocs on han passat coses meravelloses i potents per a la humanitat i que no han estat recollides pels mitjans, que estan més centrats en desastres i batalles. I té una certa lògica, malauradament. El cor del meu relat són anys de viatges pel món i totes les coses que han passat abans però, sobretot, després als llocs per on he passat. Sembla esotèric, però és un fet. Aquestes circumstàncies m'han permès fer de cronista dels precedents d'allà on han passat situacions rellevants per aquell indret o, en alguns casos, pel món. És una mena de travessia en el temps. Camino per ciutats, les observo, les analitzo, relato les meves sensacions i, al cap de poc temps, el món es queda enganxat mirant aquell lloc. No tinc una explicació per a aquestes casualitats. Passen quan passava per allà (més o menys).

F. Xavier Gual

I voldria demanar als lectors la seva indulgència per la meva gosadia de fer de cronista de fets que han seguit per mitjans informatius de tota mena. Potser seré capaç de pontificar des d'un púlpit diferent dels oficials i uniformitzats. Hi ha un Xavier Gual que m'ho critica, segurament amb raó, però no ho puc evitar. Crec que ell en va dir *pontificar*. Pontifico molt.

L'atzar m'ha portat a passar per llocs del món que poc després de la meva estada, i en un breu període de temps, han patit atemptats, revolucions o greus alteracions de l'ordre o dels sistemes de govern.

És com una contracrònica. Ser a llocs on passaran coses poc després, però sense saber-ho. No sóc endeví ni crec en les premonicions ni en res sobrenatural, però és un fet constatat. M'espanta una mica, a vegades. I, a més, la realitat canvia per una revolució, un cop d'estat, un enfrontament civil, un atac terrorista, cosa que difumina la percepció de la realitat que hi ha abans i després de la meva estada al lloc en qüestió. No s'acompleix sempre, però sí majoritàriament. La llista és realment llarga: Stavanger, Tunis, Misrata, Casablanca, Bombai, Hèlsinki, Londres i tants altres llocs...

Les percepcions dels llocs i les impressions són a vegades estranyament allunyades del que ens arribarà d'aquell indret després que hi hagin passat fets luctuosos, tristos o dignes d'ésser noticiats. Sempre em pregunto el mateix: tant ha canviat? Tan malament he captat la gent d'aquell lloc? És tot com ens ho expliquen els mitjans?

Com a observador i antic periodista, m'interessa molt entendre per què el que expliquen els mitjans és quasi sempre estranyament aliè al que experimento amb la meva observació en persona. Crec que tinc la resposta a aquesta incògnita.

No és la meva intenció parlar de lamentables situacions més enllà del necessari per encaixar les meves històries en la seva adequada perspectiva. No tinc interès en històries morboses de morts, cadàvers i gent destrossada físicament. El que m'interessa de debò és reflexionar sobre les societats, les persones, les cultures, les religions, les economies, les manies i els anhels de les persones que habiten un punt geogràfic o un altre. I com canvien segons els canvis pausats o sobtats que

El món (no) és un lloc perillós

succeeixen a cada lloc. I la violència transforma les persones. Totes. Els qui la pateixen i els qui l'exerceixen.

Dos fets sense discussió. La distància i els costums diferents canvien la visió respecte a la realitat. El desconeixement, les prevencions i els prejudicis, les pors, les manies i tants altres topalls fan que es caigui directament en una muntanya de tòpics sobre cada lloc del món on el terror o l'abús d'alguns fa dirigir el focus de l'atenció mundial. Ho he experimentat en tots els casos que he vist. Aquest viatge concentrat en una col·lecció de ciutats i nacions, aparentment sense relació de continuïtat, em porta a comprovar que els tòpics sobre la llunyania no són vàlids quasi mai. I, sobretot, que el fet que passin coses que alteren la pau d'aquests llocs no es correspon a cap raó original. Els qui hi viuen són, en gran majoria, bons, i puc veure un fil invisible que uneix històries de Houston, Istanbul, Hong Kong i Lisboa. Espero que els lectors el trobin, també. Quedaré en pau amb mi mateix si ho assoleixo.

I no hi ha llocs per descobrir. Tothom ha estat pertot arreu. Des dels segles XVIII i XIX és així. Però tenir gran contacte amb gent de cada lloc mostra coses noves sempre. I totes aquestes experiències fan pensar i fan sentir-se viu.

Marxo.

AL-MAGRIB

Al·là és gran, però lliga fort el teu camell.

Proverbi àrab

1. Tren cap al sud. Sfax

A Tunis, la ciutat capital del petit país de la ribera sud del Mediterrani, les fotos murals de Ben Ali són a fora i pertot arreu. Encara. Al centre de la ciutat i a Carthage, a la Goulette, als barris *bidonville* de la ciutat, a Hammamet, a Jerba, a Kairouan. L'habitual omnipresència dels tirans a places i carrers amb fotos i estàtues. A l'aeroport, des d'on aviat sortirà enganyat pels seus còmplices i familiars amb un patetisme que fins i tot desperta compassió, es trobarà amb les seves imatges, que el saludaran amb la mà dreta alçada mentre emprèn el vol. Ara encara jau al seu palau de Sidi Bou Said.

Sóc a l'estació de tren per anar cap al sud, cap a Sfax. Les cues per comprar els bitllets no són escandinaves ni de bon tros. El més caragruixut és qui compra primer, qui passa per davant dels altres. Tot i que, si marques el terreny, es rendeixen de seguida.

—Ei! Posa't al darrere, que fa estona que ens esperem!

Actituds de ciutadans sotmesos, acostumats a viure sense drets, amb deures i a cops de bastó. No saben valorar si els increpa un foraster decidit o potser algú que té alguna influència per fer la seva vida una mica més miserable. La incultura i la temença cap al poder i la brutalitat que comporta els fan passar de ser uns aprofitats a ser uns submisos. És fàcil percebre-ho en qualsevol concentració de persones en un lloc públic. Els viatges combinen malament amb el descans. Cal llevar-se d'hora; canvis d'horaris i d'hàbits fan que moltes vegades la falta de son et faci estar en un somni a mig camí de la realitat. A vegades, fa que la ment se'n vagi cap a un altre lloc i, a voltes, cap a uns altres temps.

Alguns dels meus avantpassats propers, molt propers, tenien por de la Guàrdia Civil només d'ensumar la seva presència. Malgrat ser innocents de tot des que va acabar la guerra, portaven a les espatlles aquella càrrega de culpabilitat per ser gent normal i humil en un país dominat

F. Xavier Gual

per l'abús i els intolerants. Una culpa fomentada per uns militars rebels contra els pobres diables que, per convicció o forçats, van defensar la legitimitat vigent i democràtica d'aquells temps de convulsió.

Antiquat a ulls actuals, era una terra on un súbdit caminava pel carrer i es trobava una parella d'alguna policia, ben peculiars i autoritaris com mai. Arbitrària com encara ara en alguns elements, però de forma molt més grollera. Potser sempre ho ha estat i sempre ho serà. A més, els guàrdies de carrer acostumaven a combinar el mal caràcter amb una ignorància crassa. Una combinació ignominiosa present arreu i en abundor. La raó dels vencedors i la culpa dels vençuts.

—La raó la tinc jo. És la meva pistola!

Al mínim moviment, i amb paraules planes, es repartien hòsties per res i per tot.

Un d'aquests pobres diables famolenc va rebre una forta clatellada mentre passava en mala hora per allà. Malgrat el fort cop, es va atrevir a preguntar.

—Per què m'has picat? Jo no he fet res!

—*Por si acaso!*

Em desvetllo i torno a la realitat, instal·lat al vagó tunisià amb la bigarrada companyia de famílies, grups i parelles. Comença el viatge amb un moviment de tren que sembla només visual, no pas físic. Em sorprendrà un cop més —és una escena vista al Marroc i en altres llocs del Magreb cent vegades— com dues noies d'indumentària "occidental" i amb aspecte d'estudiants que tornen a casa el cap de setmana es convertiran en dues dones de vestimenta islàmica estricta amb nicab i gel·laba fins als peus —un dia calorós d'estiu— a la penúltima aturada del comboi. Comprovaré, al cap de poc, que a Sfax els espera el pare d'una per portar-les a casa. Aquestes accions es venen com un acte de respecte als pares per aquestes terres. Potser no deixa de ser un acte d'hipocresia, falta de comunicació i sinceritat entre pares i fills. Incomprensió mútua que portarà a situacions de conflicte generacional de ben segur. Però la meva visió no deixa de ser la d'un foraster que només coneix la superfície de la seva cultura.

Qui sóc jo per jutjar-los? Em costa entendre més enllà d'allò més bàsic i no podré passar d'aquí per anys que passin i visites que faci.

El tren és modest, senzill, relativament nou, com un tramvia de ciutat europea convertit en el mitjà principal entre les dues ciutats més importants de la nació. Amb els pendants i les corbes tancades a vegades sembla més una atracció de fira amb pretensions i algun risc de descarrilament. No puc deixar de pensar en un contracte car amb alguna empresa europea, la qual ha reduït la qualitat o el nivell dels productes contractats per pagar la mossegada a la família política del vell dels cabells tenyits que juga a fer de sàtrapa del desert.

El noi del carret i la campana amb entrepans i refrescs té feina per mantenir la verticalitat i la fixació en el seu pas pel passadís del vagó. Anem avançant. Com sempre quan s'és fora de casa, el "raro" és un mateix. Sóc jo, l'estrany; qui m'he d'adaptar, qui he d'integrar-me.

Són tres hores de trajecte amb aturades a totes les estacions i baixadors. Sousse és a mig camí. Era la romana Hadrumetum quan aquesta terra era el graner de Roma. La gran època de connexió entre les dues ribes fou durant la civilització romana. Hi ha restes pètries pertot arreu. Projecten la força d'una cultura plena, potent, tot i que farcida de defectes —com totes— i a la vegada idealitzada en el nostre imaginari col·lectiu. Els romans eren per tot el món, dit per ells, conegut (ningú no comptava encara amb la gent d'Amèrica, que ni tan sols es deia així). El dominaven amb fúria contra qui no acceptava sotmetre's. Eren els imperialistes d'aquell període en què les religions monoteistes majoritàries encara no s'havien difós, ni desmembrat posteriorment en les branques actuals, ni havien fet barallar en multitud de llocs i d'ocasions els pobles de quasi tot el món. Tampoc no havien causat les pitjors guerres de la història, des de les croades fins a l'última de l'Afganistan, passant per la conquesta i la reconquesta d'Al-Andalus.

Senzillament, Déu i Al·là no existien encara com a conceptes. I les coses potser eren més clares, netes, i els homes, més lliures que en l'actualitat.

Quan els romans eren per Tunísia, el Déu únic no comptava. Els altres (ara menors o paganitzats) en què creien els ciutadans romans i els seus contemporanis ja no compten ni tenen influència en les ments de les persones d'avui. Només són als museus, als noms dels astres i a les classes d'història i mitologia. No són divinitats, o no se'ls considera

F. Xavier Gual

vertaders: han quedat com a mites eterns, al nivell de Presley o Mozart, per dir-ne alguns altres d'èpoques més recents i membres d'una disciplina, la musical, més agradable i inofensiva. Els déus romans han quedat com un residu, fins i tot grotesc, amb en Bacus i les seves divines i etíliques bacanals.

Tot veient les obres romanes queda ben clar que aquests déus omnipotents actuals encara no s'havien mostrat amb aquesta força que tenen per separar les persones, per anihilar les seves voluntats, per anul·lar la capacitat de raonar, per despertar odis entre pobles i violències físiques i morals de tota mena. Faltava poc, però. A Jerusalem, i a molts altres llocs, es barallaven per política i per religió, sobretot. Era qüestió de temps que tot comencés a bullir i a pujar com l'escuma.

L'imperi romà no usava com a element màxim o suprem la raó divina per conquerir terres (que vol dir sotmetre persones). Els arguments eren més terrenals: polítics, militars, estratègics, d'accés a recursos naturals i matèries primeres. Si fa no fa, com ara; solament que no ho dissimulaven o ho justificaven amb tota mena d'arguments corromputs. Els déus eren més fets a mida i, a vegades, vistos com una distracció. A més, no eren incompatibles, com sembla que són els actuals. Almenys no ho eren tant. Potser els incompatibles són els seguidors dels déus, i ells s'ho passen d'allò més bé junts. Hi hauria un paral·lelisme torbador amb els futbolistes del present.

Algunes pràctiques ja s'havien inventat, encara que actualment encara estiguin presents de forma predominant en les societats modernes. Tensar les files pròpies enfront dels altres, mantenir la intensitat respecte d'alguns anomenats *altres*, crear tensió i sentiment de setge perquè gent aliena ens vol prendre el que és "nostre", crear sentiment d'inseguretat per portar tothom dins el ramat sense cap mena de dissentiment o crítica era (i és) l'objectiu de col·lectius religiosos, organitzacions polítiques i altres entitats que pretenen actuar en el terreny del control del pensament i les idees. Crear por respecte de l'atac exterior per tenir tothom convençut, fidel i sense dissentir.

—Tots junts i units perquè ens ataquen des de fora!

Sempre ho han fet servir, però ara es fa molt més visible, és més barroer per part de tots els qui ho practiquen, des del cristianisme fins

al Hare Krixna, la dianètica o qualsevol altra que encaixi amb la sentència d'un còmic americà, martell de caps de sectes:

—Tu creus que si Déu existís hauria triat un banastra com tu de representant?

Però aquestes són coses més pròpies de les organitzacions espirituals o polítiques modernes. Tensa les files, mobilitza els adeptes permanentment i fastigueja els contraris perquè es disgreguin i es desmobilitzin.

No és la primera vegada que entro en contacte amb el Magreb. Ni de bon tros. Són anys de viatges, de visites, de coneixences, d'observació (moltes vegades silenciosa, per obtenir les impressions sense passió i sense formar part del quadre). Països veïns amb lleugeres diferències en l'essència que els distingeix. Potser a la superfície es mostren com la part d'un tot. Ja sabem que el veïnatge crea conflicte, però la magrebinitat es manifesta pertot arreu. En actituds, en maneres, en formes. En les coses bones i en les que no ho són tant. Prenguem un te a la primera cafeteria i oblidem que el temps el mesuren els rellotges. Ben portat, es pot invertir aquest paradigma. Deixem que el temps flueixi. Aquesta és la primera de les flaires que es percep en ser-hi. Temps pausat i calor. Genial.

A ulls del meu avi guerriller i dels soldats romans que van fer cap per aquí fa dos mil anys, el tren modern però de llauna creua camps i més camps plens d'oliveres. No puc deixar de pensar un cop més que allò que els ha separat amb el sud d'Europa són les religions. Potser és una magnificació, però no puc treure'm aquesta convicció de sobre. Sense les batalles santes potser ens hauríem trobat més, i millor. Som al costat els uns dels altres. Veure l'obvietat que les oliveres de Tunísia són idèntiques a les nostres confirma el que és una convicció. Hem estat de costat, junts, barrejats, compartint anhels i, al cap i a la fi, ens veiem com oponents perquè la religió ha foradat la concòrdia.

Arribo a Sfax, la ciutat dels cogombres i de l'oli, del peix i de la indústria que el processa. Sóc a la ciutat de l'activitat econòmica, a la zona on es genera el diner que després malgasten a la capital els buròcrates i els funcionaris, segons m'expliquen. Coneixen aquesta cantarella?

És una història molt similar a la que he escoltat a casa, al nord d'Anglaterra, a França, a Portugal, a Itàlia i més lluny. El tòpic de costum.

Índex

Pròleg. Viure el món, <i>per Albert Bosch</i>	5
Dedicatòria	9
Me'n vaig	11
Qui és l'estrany?	13
AL-MAGRIB	23
1. Tren cap al sud. Sfax	25
2. La variant líbia. Entre Tunísia i Egipte	32
3. Casablanca, la medina. Una de tantes	41
4. Rabat. Cotxes blaus i lluent	50
5. Misrata. Entre la indústria, els fidels i els rebels	56
6. Tunísia. Després de les primaveres	64
7. Algèria. Cap a l'alcassaba	73
8. El viatge pendent al desert	95
9. Homenatge a Mustapha	97
ZHONGGUO (LA XINA) I RODALIA	101
10. Shunde. Mirades	103
11. Guangzhou. Visita al barri antic	112
12. Per Xangai amb un insubstancial (i una illa)	118
13. Hong Kong. Buscant ubicació	123
14. Taipei 101	127
15. Seül. Fronteres barrades	135

F. Xavier Gual

AMÈRICA INQUALIFICABLE	139
16. DF. El Zócalo, en Marcos i l'esqueix.....	141
17. A Mexicali. Un dia sense nit	148
18. Nova Orleans. Amén	155
19. Houston. Capital nacional de Texas	159
20. A Kansas City o a qualsevol altre lloc	162
21. Los Angeles. Parc temàtic i hispà.....	166
22. Las Vegas. Un altre parc temàtic	173
23. Chicago. <i>Blues</i> i factories	176
24. Rodalia de Nova York. I l'impacte.....	181
25. Nova York. Manhattan i Man(h)attan	187
EUROPA, L'ENTELÈQUIA FINITA.....	193
Esquela social.....	195
26. Hannover. Un 11-S.....	196
27. Stavanger. La perfecció i el fred càlid.....	202
28. Midlands. Els <i>left behind</i>	207
29. <i>The Irish miracle</i>	213
30. Brussel·les. La Gran Plaça pública	216
Intermedi: el Vèneto	220
31. Roma. SPQR	223
32. Istanbul, civilitzacions laiques. Final de trajecte.....	235
33. Lapland (i Hèlsinki). Un altre final.....	246
Punt i seguit.....	250

